

Uitați dușurile scurte!

de ce schimbarea personală nu este schimbarea politică

Derrick Jensen

2009

Ar considera oare o persoană întreagă la cap că a căuta în gunoaie l-ar fi oprit pe Hitler sau că a face compost ar fi putut pune capăt sclavagismului sau ar fi putut impune ziua de muncă de opt ore sau că tăind lemne cu toporul și cărând apă ar fi scos oamenii din închisorile țariste sau că dansând în pielea goală în jurul focului ar fi putut instaura legile dreptului de vot din 1957 sau legea drepturilor civile din 1964? Și atunci de ce acum, când întreaga lume e la mezin, atâția oameni se retrag în aceste ‘soluții’ pe deplin personale?

O parte a problemei este că suntem victimele unei campanii de zăpăcire sistematică. Cultura de consum și mentalitatea capitalistă ne-au învățat să înlocuim rezistența politică organizată cu acte de consum personal. Filmul documentar ‘Un Adevăr Inconvenient’ a ajutat la atragerea atenției asupra încălzirii globale. Dar ați observat oare că toate soluțiile prezentate acolo au câte ceva de-a face cu consumul personal – schimbarea becurilor, umflarea anvelopelor, reducerea timpului de șofat – și nimic de-a face cu luarea puterii de la corporații sau cu oprirea economiei de producție în masă care distruge planeta? Chiar dacă fiecare persoană din SUA ar face tot ceea ce sugerează filmul, emisiile de carbon ale SUA ar scădea doar cu 22%. Consensul științific este că aceste emisii trebuie reduse cu cel puțin 75% la nivel global.

Sau haideți să vorbim despre apă. Auzim atât de des că planeta riscă să rămână fără apă. Oamenii mor din cauza lipsei apei. Râurile sunt secate din cauza lipsei apei. Din aceasta cauză trebuie să facem dușuri mai scurte. Vedeți lipsa legăturii? Pentru că fac duș, sunt responsabil(ă) pentru scăderea nivelului de apă? Ei bine, nu. Mai mult de 90% din apa folosită de oameni e direcționată spre agricultură și industrie. Celelalte 10% rămase sunt împărțite între comunitățile urbane și indivizii care trăiesc și respiră. Puse laolaltă, terenurile de golf consumă tot atâta apă cât oamenii din orașe. Populațiile (atât cele de oameni cât și cele de pești) nu mor din cauză că lumea rămâne fără apă, ci pentru că apa le este furată.

Sau haideți să vorbim despre energie. Kirkpatrick Sale a rezumat bine problema: ‘în ultimii 15 ani, povestea a rămas aceeași: consumul individual – rezidențial, per automobil personal și așa mai departe – nu e niciodată mai mult de un sfert din consumul total; marea majoritate e consum comercial, industrial, corporatist, al concernelor agricole și al guvernelor [a uitat de consumul armatei]. Prin urmare, chiar dacă am folosi cu toții biciclete și cuptoare cu lemne, impactul asupra consumului de energie, încălzirii globale și poluării atmosferice ar fi neglijabil.’

Sau haideți să vorbim despre deșuri. În 2005, gunoiul municipal produs pe cap de locuitor în SUA a fost de aproximativ 753 kilograme. Să spunem că sunteți o activistă îndârjită, cu un mod de viață simplu, și reduceți acest gunoi la zero. Reciclați totul, folosiți plase din material textil atunci când faceți cumpărăturile, vă reparați prăjitorul de pâine, vă ies degetele prin adidașii vechi – și cu toate acestea nu ați terminat. Deoarece gunoiul municipal nu include doar deșuri rezidențiale, ci și deșuri ale birourilor administrative și de afaceri: mergeți în fața acelor birouri cu pamflete în mâini despre reducerea deșeurilor și îi convingeți pe cei de acolo să reducă producția de gunoi astfel încât să elimine partea voastră din ea. Ei bine, am vești proaste – gunoiul municipal constituie doar 3% din producția totală de deșuri ale SUA.

Vreau să fiu bine înțeles – nu neg că trebuie să trăim simplu. Eu însumi trăiesc destul de simplu, dar nu pretind că a nu cumpăra mult, a nu șofa mult sau a nu avea copii constituie acte politice puternice sau profund revoluționare. Pur și simplu pentru că ele nu sunt: schimbarea personală nu înseamnă schimbare socială.

Așadar, mai ales când miza e întreaga planetă, cum am ajuns să acceptăm aceste răspunsuri total insuficiente? Cred că o parte din explicație constă în faptul că ne aflăm într-o dublă dilemă. Atunci când avem opțiuni multiple, însă oricare opțiune am alege, pierdem iar retragerea e imposibilă, ne aflăm într-o dublă dilemă. În acest moment ar trebui să ne fie destul de ușor să recunoaștem că orice acțiune care implică economia industrială e distructivă (și nu ar trebui să pretindem că bateriile solare, de exemplu, ne scutesc de acest lucru; bateriile solare au nevoie de infrastructură de extracție și transport în fiecare moment al procesului de producție; același lucru se poate spune despre oricare alt produs al așa-zisei ‘tehnologii verzi’).

Prin urmare, dacă alegem prima variantă – dacă participăm avid la economia industrială – am putea crede că învingem pe termen scurt pentru că s-ar putea să acumulăm bogăție, care e semnul ‘succesului’ în această cultură. Dar de fapt pierdem, pentru că astfel renunțăm la empatia noastră, la umanitatea animală pe care o avem. Și pierdem într-adevăr, pentru că civilizația industrială ucide planeta, ceea ce înseamnă că toata lumea pierde.

Dacă alegem varianta ‘alternativă’ de a trăi mai simplu și deci de a cauza mai puține stricăciuni, dar totuși de a nu opri economia industrială de la uciderea planetei, am putea crede că învingem pe termen scurt pentru că reușim să ne simțim puri, și nici măcar nu a trebuit să renunțăm la empatie (doar atât cât să justificăm de ce nu oprim toate ororile comise). Din nou însă, de fapt, pierdem, pentru că civilizația industrială omoară planeta în continuare, ceea ce înseamnă că fiecare continuă să piardă.

A treia opțiune, acțiunea decisivă pentru oprirea economiei industriale, e foarte infricoșătoare dintr-o serie de motive, care includ dar nu se opresc la faptul că am putea pierde o mulțime de lucruri confortabile și de lux cu care ne-am obișnuit, precum curentul electric și totodată faptul că cei la putere ar putea să încerce să ne ucidă dacă le-am periclita în mod serios abilitatea de a exploata planeta. Nici unul din aceste considerente nu schimbă faptul că această opțiune e totuși mult mai bună decât o planetă moartă. Oricare opțiune e mai bună decât o planetă moartă.

A percepe un trai simplu ca pe un act politic (spre deosebire de a trăi simplu doar pentru că așa vrem) e problematic din cel puțin patru puncte de vedere, pe lângă faptul că e ineficient în a cauza acele schimbări necesare pentru a opri uciderea planetei. În primul rând, această percepție pleacă de la premisa greșită că oamenii fac inevitabil rău mediului în care trăiesc. A trăi simplu ca un act politic înseamnă doar a reduce răul produs, ignorând faptul că oamenii pot să și ajute planeta, nu doar să o rănească. Putem reabilita izvoarele, putem elimina gazele nocive, putem dărâma barajele, putem distruge un sistem politic – laolaltă cu un sistem economic extractiv, care îi avantajează pe cei bogați, putem distruge economia industrială care distruge lumea reală și fizică.

În al doilea rând, ideea traiului simplu aruncă vina pe individ și în mod special, pe acele persoane care sunt cele mai lipsite de putere, în loc să îi învinuiască pe cei care chiar dețin puterea în acest sistem și pe sistem însuși. Kirkpatrick Sale din nou: ‘întreaga vină individualistă de genul ce-poți-face-tu-ca-să-salvezi-planeta e un mit. Noi, ca indivizi, nu creem crizele și nici nu le putem rezolva.’

În al treilea rând, ideea unui trai simplu acceptă modul în care capitalismul ne redefinește din cetățeni în consumatori. Acceptând această redefiniție, ne reducem posibilitățile de rezistență la a consuma sau a nu consuma. Cetățenii au o marjă mult mai mare de tactici de rezistență, care includ a vota sau a nu vota, a candida pentru funcții, a scrie și împărți pamflete, a boicota, a organiza, a face lobby, a protesta și atunci când un stat distruge viața, libertatea și posibilitatea unei vieți fericite, avem dreptul să îl schimbăm sau să îl anulăm.

În al patrulea rând, concluzia ultimă a logicii din spatele traiului simplu ca act politic este sinuciderea. Dacă fiecare act din cadrul economiei industriale e distructiv și dacă dorim să oprim aceasta distrugere, dacă nu suntem dornici sau nu reușim să contestăm (să nu mai vorbesc de a distruge) infrastructurile intelectuale, morale, economice și materiale care fac ca orice act să fie distructiv, atunci putem lesne să ajungem la concluzia că cel mai mic grad posibil de distrugere îl putem cauza numai dacă suntem morți.

Vestea bună e că sunt și alte opțiuni. Putem urma exemplele activiștilor și activistelor curajoși/curajoase care au trăit în vremurile grele de care spuneam – Germania nazistă, Rusia țaristă, SUA din anii antebelici – și care au făcut mult mai mult decât să își manifeste o formă de puritanism moral: ei și ele s-au opus în mod activ nedreptăților din jurul lor. Am putea urma exemplele celor care și-au amintit că rolul unei activiste/unui activist nu e să navigheze printre sisteme de putere opresivă cu cât de multă integritate posibilă, ci mai degrabă să confrunte și să dărâme acele sisteme.

În ‘Dealing with Distractions. Confronting Green Capitalism in Copenhagen and Beyond’, 2009

Biblioteca Anarhistă

Derrick Jensen
Uitați dușurile scurte!
de ce schimbarea personală nu este schimbarea politică
2009

Preluat la 15.12.2022 de la <https://diyconspiracy.net/downloads/zines/Buruieni.pdf>

ro.theanarchistlibrary.org